

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПОХОДІВ

У статті на основі аналізу вітчизняних нормативно-правових документів та наукових джерел схарактеризовано особливості організації та здійснення рекреаційних походів. Проаналізовано дефініцію основних понять дослідження, таких як: «туризм», «рекреація», «рекреаційний похід».

Ключові слова: туризм, рекреація, похід, рекреаційні походи, спортивний туризм.

В статье на основе анализа отечественных нормативно-правовых документов и научных источников данна характеристика особенностей организации и осуществления рекреационных походов. Проанализирована дефиниция основных понятий исследования, таких как: «туризм», «рекреация», «рекреационный поход».

Ключевые слова: туризм, рекреация, поход, рекреационные походы, спортивный туризм.

The article, based on the analysis of domestic legal documents and scientific sources, characterizes the peculiarities of the organization and implementation of recreational trips. The definition of basic research concepts, such as: «tourism», «recreation», «recreational campaign» is analyzed.

Key words: tourism, recreation, hike, recreational hikes, sports tourism.

Постановка проблеми. Незважаючи на пандемію Covid-19 та локдаун у якому опинилося суспільство, все ж ХХІ століття вважається епохою мобільності, а тому важливим є питання організації та здійснення рекреаційних походів, як одного з видів активного відпочинку. Зростання популярності активних видів туризму змушує до пошуку нових шляхів здійснення рекреаційних походів, особливо у контексті пандемії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною основою дослідження є науковий доробок вітчизняних вчених, зокрема: О. Дмитрука [2], П. Масляка [3], Я. Олексієнко [4], І. Писаревського [6], І.Зігунової [5] та інших.

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок з означеної проблеми комплексне дослідження особливостей організації та здійснення рекреаційних походів не проводилося. Саме тому означена проблема є актуальною та потребує дослідження.

Мета статті – на основі нормативно правових документів та наукової літератури вивчити особливості організації та здійснення рекреаційних походів.

Виклад основного матеріалу. У руслі окресленої вище проблеми актуальним є розгляд ключових понять дослідження: «туризм», «рекреація», «похід», «рекреаційних похід» та характеристика основних аспектів визначених дефініцій.

Організацією Об'єднаних Націй у 1954 році туризм визнано активним способом відпочинку. Як зазначено у Законі України «Про туризм», туризм – «тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає» [8]. Як зазначено у дослідженнях Я.І. Олексієнко та П. М. Гунько під туризмом розуміють «теорію та практику різного роду походів, сходження на гори і подорожі з метою спортивного суперництва, активного відпочинку, освіти і виховання» [4, с.116].

Щодо терміну рекреація, то він як правило розглядається у вузькому та більш широкому розуміннях. У широкому розумінні, як зазначено у дослідженні Н. В. Фоменко рекреація це – це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним помешканням» [9]. У вузькому розумінні – вид людської діяльності у вільний час. За визначенням, наведеним у дослідженнях А. Л. Помазан-Пономаренко рекреація – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою заходів і здійснюється у вільний від роботи час на спеціалізованих територіях [7, с. 5].

Загальне визначення рекреації та туризму наведено у дослідженнях П.О. Масляка, який зазначає, що рекреація та туризм – це процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини та її життєвого потенціалу шляхом певних заходів на основі відповідних установ у вільний час [3, с.16]. Але дослідник зазначає, що рекреація є більш широким і загальним поняттям, ніж туризм. У контексті рекреаційної діяльності П. Масляк відокремлює пішохідний, водний, велосипедний, спелеологічний, гірськолижний види спортивно-оздоровчого туризму [3].

Ще одним ключовим поняттям даного дослідження є термін «рекреаційний похід». Оскільки на сьогоднішній день не існує єдиної класифікації видів спортивного туризму нами було проаналізовано науковий доробок українських вчених та встановлено, що більшість виокремлює: пішохідний, гірський, лижний, водний, велосипедний, мотоциклетний, вітрильний, спелеотуризм та комбінований туризм [1, с. 10-16; 6, с. 20-21].

Для організації та здійснення рекреаційних (спортивно-оздоровчих) походів важливим фактором є визначення місця даного походу у системі організації туристичних маршрутів, на думку І.М. Писаревського та М. В. Тонкошкур слід розглядати як некомерційний туристичний маршрут з активним способом пересування [6, с. 30].

Отже, детально проаналізуємо особливості організації та здійснення рекреаційних походів. Основними етапами розробки та реалізації маршруту рекреаційного походу є:

- 1) визначення мети, базових функцій та рекреаційних завдань походу. Метою рекреаційного походу, як правило є: оздоровлення, відновлення сил, розширення краснавчого кругозору, поповнення знань з географії, історії, етнолог рафії, археології, формування компетентностей та туристичних навичок, набуття практичного туристичного досвіду. Базовими (інтегральними) функціями рекреаційного туризму є: рекреаційна – поєднання спортивної складової та оздоровчого аспекту; розвиваюча, що виявляється на всіх етапах підготовки та проведення подорожі та передбачає інтелектуальний, фізичний та моральний розвиток туриста; розважальна – рекреаційний туризм, як складова активного та пізнавального туризму має приносити індивіду задоволення [2, с. 9].
- 2) Вибір району проведення походу. Визначення району маршруту у першу чергу залежить від пізнавальних потреб туристів та від наявності основних туристичних об'єктів (інфраструктура, транспортне сполучення, харчування тощо). На даному етапі враховуючи мету рекреаційного походу доцільно визначити основну тематику маршруту, що у свою чергу дозволить здійснити генералізацію найбільш привабливих рекреаційних об'єктів та створити нитку маршруту. Основними критеріями вибору району проведення походу є: наявність у районі походу необхідних рекреаційних ресурсів та цікавих для туристів цільових рекреаційно-пізнавальних об'єктів; у районі походу повинні бути зручні пункти початку та закінчення подорожі, достатньо широка мережа зручних для руху лісових і польових доріг, просік; троп (шляхів досягнення потенційних ключових об'єктів маршруту і місць туристських стоянок); наявність в районі спеціально обладнаних або придатних для обладнання силами групи місць для кемпінгу і відпочинку туристів та достатнього числа джерел чистої води для організації харчування; близькість району до місця постійного проживання учасників, мінімум фінансових вкладень для його досягнення.

- 3) Створення нитки маршруту. Побудова маршруту відбувається за допомогою топографічної карти та з урахуванням низки особливостей, зокрема: маршрут має сприяти ефективній реалізації зазначеної мети та завдань походу; відповідати віковим та пізнавальним інтересам групи; урахувати розташування цільових рекреаційних об'єктів у районі походу. При розробці маршруту необхідно визначити його протяжність (як правило одноденний маршрут має протяжність 15-20 км., багатоденний рекреаційний похід – до 20 км./день), тривалість; визначити конкретні та зручні пункти під'їзду та від'їзду; розбивка маршруту на окремі денні переходи (ураховуючи фізичні можливості учасників групи), визначити місце біваку тощо. Схема побудови маршруту може бути лінійною, кільцевою, радіальною або комбінованою.
- 4) Проведення рекреаційного походу: інструктаж з техніки безпеки, створення позитивного психологічного клімату у колективі, базування у випадку кількаденного маршруту. Узагальнена схема розробки та реалізації рекреаційного походу представлена на рисунку 1.1.

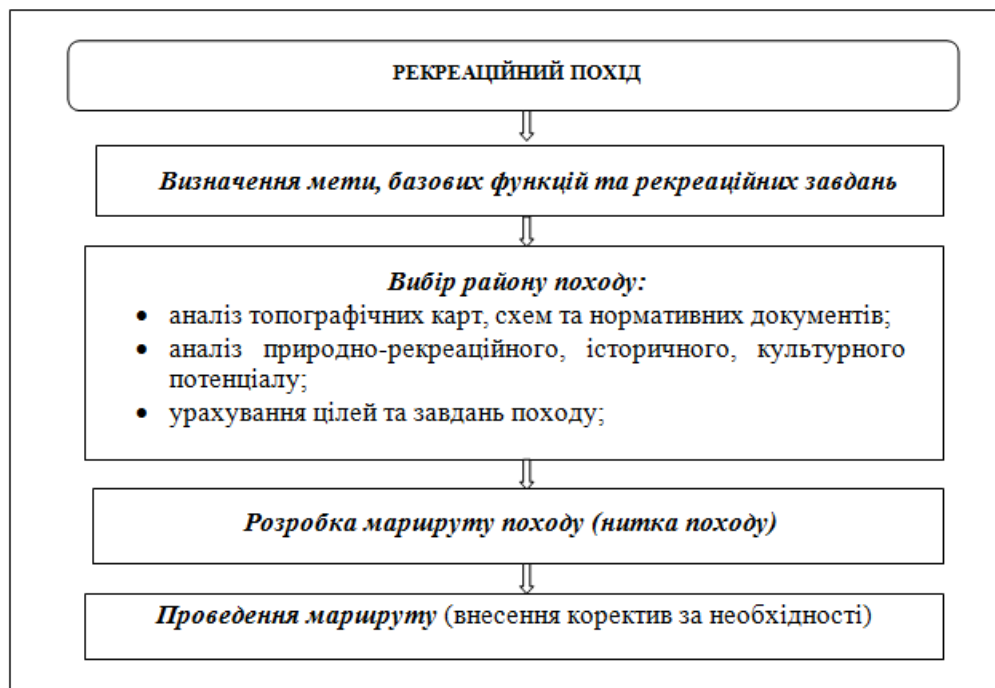

Рис. 1.1. Узагальнена схема організації рекреаційного походу.

Як видно з рис. 1.1. перші три етапи фактично є підготовчими у здійсненні рекреаційного походу, тоді як 4 – етап – безпосереднє здійснення рекреаційного походу. Важливою складовою організації та проведення рекреаційного походу є формування групи. Оптимальна кількість учасників для здійснення рекреаційного походу є 6 – 12 осіб.

Важливо, щоб учасники групи мали приблизно однакові пізнавальні інтереси, фізичну підготовку та вік. При проходженні маршруту важливо розподілити обов'язки, визначити направляючого та замикаючого.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. У висновку доцільно зазначити, що рекреаційні походи спонукають до здорового способу життя, фізичного розвитку, всебічної фізичної підготовки. Важливим при реалізації рекреаційних підходів є провадження здоров'язберігаючих технологій. Перспективами подальших наукових розвідок вважаємо пошук, визначення та обґрунтування шляхів, форм та методів організації та здійснення рекреаційних походів, а також пошук шляхів їх оптимізації. Особливістю реалізації рекреаційної функції походу є: компенсація до фізичного недовантаження (спортивна складова) та відновлення фізичних та духовних сил особистості, оздоровчий аспект.

Список використаних джерел

1. Богатов А.О. Організація спортивно-оздоровчого туризму : навч. посіб. Одеса: ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2013. 114 с.
2. Дмитрук О. Ю., Щур Ю.О. Спортивно-оздоровчий туризм : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2003. 232 с.
3. Масляк П.О. Рекреаційна географія : навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 343 с.
4. Олексієнко Я.І., Гунько П.М. Теорія, види та технології оздоровчо-рекреаційної рухової діяльності : навч.-метод. посіб. Черкаси : ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2018. 260 с.
5. Проблеми та перспективи організації комбінованих рекреаційних турів у Сумському регіоні. URL: <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11616>
6. Писаревський І. М., Тонкохнур М. В. Планування та організація туристських маршрутів: підручник. Харків : ХНАМГ, 2012. 304 с.
7. Помазан-Пономаренко А. Л. Рекреаційні комплекси світу : конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання. Харків : НУЦЗУ, 2020. 154 с.
8. Про туризм. Закон України від 15 вер. 1995 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.11.2021)
9. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.